

УДК 338.2

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/9.3>**Завгородній Р.В.**

аспірант,

Класичний приватний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6137-1310>**Шмиголь Н.М.**

доктор економічних наук, професор,

Запорізький національний університет

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5932-6580>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАФТОГАЗОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Головними проблемами нафтогазового сектору є недосконале законодавство, корупція, тіньовий бізнес, зарегульованість дозвільної системи, нестабільні рентні та податкові правила. Для забезпечення економічної безпеки та подолання загроз безпеці в енергетичній сфері державою мають бути розроблені дієві механізми та інструменти щодо розвитку та підвищення ефективності функціонування галузі. Першочерговими завданнями мають стати: оптимізація видобутку, диверсифікація постачання та добування, модернізація існуючих потужностей, формування єдиного правового поля з урахуванням міжнародних стандартів, упровадження ефективної системи державного регулювання і контролю, активізація та стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, впровадження екологічних норм Euro та міжнародних стандартів тощо.

Ключові слова: енергетична безпека, нафтогазовий комплекс, нафтопродукти, нафтова галузь, газова галузь, газові ресурси, паливно-енергетичні ресурси.

Постановка проблеми. Зростаюча конкуренція на світових енергетичних ринках відкриває ширші можливості для України щодо вибору джерел і шляхів постачання первинних енергетичних ресурсів. Нафтогазовий комплекс України посідає провідне місце серед базових галузей паливно-енергетичного комплексу (ПЕК).

Сьогодні нафтогазовий комплекс України відіграє ключову роль у цілому в економіці країни. «Забезпечення достатнього рівня розвитку нафтогазового комплексу виступає необхідною умовою стабільного розвитку будь-якої країни, адже, крім суто комерційної діяльності, підприємства цього комплексу відіграють важливу соціальну роль, забезпечуючи населення, бюджетні установи та комунальних споживачів природним газом за цінами, що встановлюються державою» [1]. Нестача власних енергоносіїв, постачання їх зовні дестабілізують політичне та економічне становище, тому проблеми та перспективи розвитку сучасного нафтогазового комплексу в Україні є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема ефективного управління нафтогазовим комплексом є досить складною та багатогранною, що знайшла широке відображення у роботах вітчизняних і зарубіжних науковців. Окремі аспекти функціонування підприємств нафтогазового комплексу, розвитку газорозподільних підприємств розглядали у своїх роботах такі вітчизняні вчені, як Л. Гораль [2; 3], С. Король [2], С. Онищенко [4], О. Шапран [5], В. Шийко [3], К. Штепенко [4], О. Червінська [6] та ін.

Проблеми нафтогазового комплексу, які є надзвичайно актуальними, та дослідження ефективності ринкових реформ у галузі зазначено в роботах Р. Шестюка [7] та В. Бурлаки [8]. Особливо активна науково-дослідна і патентна діяльність у цьому секторі економіки спостерігалася після світових нафтових криз. У той самий час частину публікацій В. Бурлаки [9] було присвячено трансформації ринків нафти і газу. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, сьогодні відсутнє забезпечення ефективності тривалого механізму щодо розвитку нафтогазового сектору в Україні.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану нафтогазового сектору та енергетичного балансу України, визначенні проблем щодо подальшого розвитку галузі для забезпечення економічної безпеки та подолання загроз безпеці в енергетичній сфері країни.

Виклад основного матеріалу. Складником та запорукою енергетичної безпеки й незалежності України є ефективно працююча газова галузь, від становища якої залежить розвиток економіки у цілому, промисловості, сільського господарства, сфери послуг, комунального господарства тощо. «Структурна перебудова галузі та залучення інвестицій є основою діяльності, на яку покладено важливу роль забезпечення потреб побутових та промислових споживачів у паливно-енергетичних ресурсах» [10].

Загальні запаси природного газу станом на 1 січня 2019 р. становлять 882,6 млрд м³, що забезпечить Україну на 42 роки за умови нинішніх темпів використання. Україна видобуває щороку

лише 2,4% природного газу від загального запасу, тоді як більш розвинені країни видобувають близько 6% [11].

Розпорядженням КМУ від 28.12.2016 ухвалено Концепцію розвитку газовидобувної галузі України до 2020 р., метою якої є збільшення обсягів видобутку природного газу і залучення інвестицій у галузь. Відповідно до цієї Концепції, у 2018 р. видобуток повинен був зрости до 22,5 млрд м³, у 2019 р. – до 25,2 млрд м³; у 2020 р. – до 27,5 млрд м³ [12]. Фактично за 2018 р. видобуто 20,98 млрд м³ природного газу. Порівняно з 2017 р. видобуток зріс лише на 2,4%, що на 9,6% менше, ніж було заплановано. За I півріччя 2019 р. видобуто 10,53 млрд м³ природного газу. Порівняно з аналогічним періодом 2018 р. видобуток зріс на 3,4%, або на 361 млн м³. Прогнозний видобуток природного газу, за умови збереження темпів видобутку, у 2019 р. становитиме близько 21,4 млрд м³.

Енергетичний баланс України наведено в табл. 1. Усі дані таблиці наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Основна частка природного газу у структурі витрат палива на перетворення відносно 2017 р. не змінилася – 23%. У 2018 р. збільшилися порівняно з попереднім роком обсяги використання природного газу – на 0,4%. Основними споживачами природного газу були підприємства та організації 11 регіонів, обсяги використання яких (з урахуванням обсягів реалізації населенню) становили майже 73% від загальних обсягів по Україні. На споживачів Дніпропетровської області припало 10,6% використання природного газу, м. Києва – 10,4%, Харківської області – 8,5%, Полтавської – 7,2%, Черкаської – 6,7%, Доне-

цької – 6,2%, Київської – 5,8%, Одеської – 5,4%, Львівської – 5,3%, Запорізької – 3,7% та Миколаївської – 3,3%. Зменшили обсяги споживання природного газу підприємства 18 областей, серед них значно Івано-Франківської (на 14,3%), Львівської та Закарпатської (відповідно на 12,4%), Рівненської (на 10,1%), та Волинської (на 9,3%) [13].

Тобто динаміка та приріст видобутку природного газу свідчить про невиконання планових показників 2018 р., що ставить під загрозу виконання Концепції. У 2018 р. імпортна частка у газовому балансі країни становила близько 32% від загальних потреб [11; 12].

Газова сфера України, що функціонує в умовах демократичної трансформації українського суспільства, потребує удосконалення в багатьох аспектах [10].

Енергетичні кризи, які періодично відбуваються у світі, спонукали високорозвинені країни до інновацій із метою збільшення ресурсів нафти і нафтопродуктів, у тому числі за рахунок більш ефективного їх споживання. Нафтовий сектор є найбільш інноваційно містким і саме тому найефективнішим серед інших галузей паливно-енергетичного комплексу [14].

В Україні для досягнення світового рівня розвитку у нафтовому секторі треба переглянути технологічну політику держави, зробивши акцент на її розвиток у напрямі впровадження інновацій для ефективнішого використання сировини (нафти) і підвищення якості нафтопродуктів [14].

Головні тенденції сфери впродовж 2016–2019 рр. – це падіння обсягів видобутку державними підприємствами та зростання обсягів видобутку приватними. Загальний обсяг видобування нафти та газового конденсату забезпечує виробництво близько 20% загального споживання нафтопродуктів в Україні. Видобуток нафти з

Таблиця 1 – Енергетичний баланс України відносно природного газу

Види палива / сектори	2014	2015	2016	2017	2018
Частка природного газу у загальному постачанні первинної енергії, %					
Природний газ	31,6	28,9	27,1	27,4	27,5
Внутрішнє постачання природного газу, ТДж					
Природний газ	1554778	1212422	1191064	1142240	1193373
Забезпеченість потреб природним газом власного виробництва, %					
Природний газ	45,0	56,9	59,3	63,0	64,3
Чистий імпорт природного газу, тис т н. е.					
Природний газ	15720	13288	8809	11262	8459
Споживання природного газу за секторами, тис т н. е.					
Власне споживання енергетичним сектором	961	957	897	959	947
Промисловість	3324	2762	2482	2627	2927
Транспорт	2273	1572	1399	1612	1455
Інші	12708	9406	10009	9564	9677
Неенергетичне використання	2650	2281	1784	1168	884

Джерело: складено за даними [13]

газовим конденсатом становив у 2016 р. 2,2 млн т, у 2017 р. – 2,1 млн т, у 2018 р. – 2,2 млн т., у I півріччі 2019 р. – 1,1 млн т. Видобування вуглеводнів в Україні здійснюють понад 100 суб'єктів господарювання з кількістю зайнятих на підприємствах працівників близько 50 тис осіб. Головним нафтовидобувним підприємством України є ПАТ «Укрнафта», частка якої у сфері видобутку нафти становить 67%. Частка ПАТ «Укргазвидобування» у сфері видобутку нафти та нафтового конденсату становить близько 21% [11].

Головними тенденціями галузі є те, що Кременчуцький НПЗ та Шебелинський ГПЗ виробляють моторне пальне стандарту Євро-5, незважаючи на зменшення обсягів переробки нафти та газового конденсату внаслідок створення сприятливих (передусім фіскальних) умов для імпорту нафтопродуктів (частка імпорту становить 80%). Діяльність нафтопереробних підприємств Лисичанська, Одеси, Надвірної, Дрогобича та Херсона сьогодні зупинена. Необхідно здійснити дослідження можливості і доцільності відновлення діяльності зазначених нафтопереробних підприємств із подальшим відновленням виробництва, залученням партнерів до управління ними, їх

продажем або виведенням з експлуатації. Обсяги переробки нафтової сировини Кременчуцьким НПЗ упродовж останніх трьох років становлять близько 2,5 млн т/рік, Шебелинського ГПЗ – близько 0,5 млн т/рік [11].

Енергетичний баланс України наведено в табл. 2. Дані таблиці містять дані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

У 2018 р. збільшилися порівняно з попереднім роком обсяги використання нафтопродуктів: палива для реактивних двигунів типу гас – на 18,4%, бутану і пропану скраплених – на 13,2%, газойлів – на 4,2%; водночас зменшилося використання мазутів паливних важких – на 58,2% та бензину моторного – на 11,0% [13].

Значна частка бензину моторного у 2018 р. використовувалася підприємствами й організаціями 11 регіонів (68% від загальних обсягів по Україні). Питома вага використання бензину моторного підприємствами і організаціями м. Києва становила 11,6%, Дніпропетровської області – 8,6%, Одеської – 8,0%, Київської – 6,7%, Львів-

Таблиця 2 – Енергетичний баланс України відносно нафти та нафтопродуктів

Види палива / сектори	2014	2015	2016	2017	2018
Частка нафти та нафтопродуктів у загальному постачанні первинної енергії, %					
Сира нафта	2,9	3,2	3,0	3,7	3,9
Нафтопродукти	7,2	8,5	8,9	10,4	10,6
Внутрішнє постачання нафти та нафтопродуктів, тис т					
Сира нафта	2342	2119	2120	2379	2353
Газоконденсати	707	650	669	767	708
Нафтосировина	-19	-6	-17	238	486
Присадки	72	77	24	31	41
Нафтозаводський газ	388	-	26	36	35
Зріджений нафтовий газ	883	931	1463	1487	1707
Бензин моторний (тис.т)	2837	2063	2117	1993	1113
Гас	-17	-5	-	-	-
Газойлі/дизель	5713	5610	5442	6268	5517
Мазути топкові	108	675	1029	741	468
Нафтовий кокс	-	-	-	-	-
Інші нафтопродукти	754	921	1252	1565	3105
Забезпеченість потреб нафтою власного виробництва, %					
Сира нафта	92,6	91,8	82,1	65,9	64,4
Чистий імпорт нафти та нафтопродуктів, тис т н. е.					
Сира нафта	123	216	502	1192	1293
Нафтопродукти	7370	7797	9131	9277	10064
Споживання нафти та нафтопродуктів за секторами, тис т н. е.					
Власне споживання енергетичним сектором	560	121	53	59	52
Промисловість	921	814	176	374	453
Транспорт	7312	6554	7139	7356	7539
Інші	1461	1408	1679	1345	1384
Неенергетичне використання	455	687	642	819	1232

Джерело: складено за даними [13]

ської – 6,4%, Запорізької та Харківської – 5,3%, Полтавської – 4,4%, Черкаської – 4,0%, Закарпатської – 3,7%, Вінницької – 3,6%. Скорочення обсягів використання бензину моторного спостерігалося в усіх регіонах, серед яких найбільше – у Івано-Франківській (на 19,0%), Чернігівській (на 18,5%), Тернопільській (на 18,2%), Волинській (на 17,8%), Житомирській (на 17,6%), Чернівецькій (на 16,0%) та Миколаївській (на 14,5%) областях. Більше половини загальних обсягів споживання газойлів (60%) припадало на підприємства та організації 10 регіонів країни. Із них частка Дніпропетровської області становила 9,6%, м. Києва – 7,7%, Полтавської та Одеської – по 6,7%, Львівської – 6,0%, Київської – 5,9%, Харківської – 5,2%, Вінницької – 4,6%, Донецької – 3,9% Запорізької – 3,8%. Найвагомніше збільшення обсягів використання газойлів відбулося в м. Києві (на 25,1%), Черкаській (на 10,9%), Вінницькій (на 10,3%), Кіровоградській (на 9,2%) та Київській (на 8,4%) областях [13].

Нафтовидобувну та нафтопереробну галузі України не було переорієнтовано на впровадження нових технологій, мінімізацію втрат сировини, досягнення європейських стандартів якості й нарощування експорту нафтопродуктів. Колись уважалося, що інвестори забезпечать НПЗ необхідними обсягами сировини, проте цього не сталося. Україна залишилася другорядним експортним ринком, а вітчизняні заводи одержують нафту за залишковим принципом [15–18].

Згідно з даними Держкомстату України, у структурі 2018 р. використаного палива 33,5% припадало на природний газ, 15,8% – на сиру нафту та нафтопродукти, 3,5% – на доменний газ. Порівняно з 2017 р. у структурі використання палива відбулися незначні зміни – зменшення використання природного газу. У 2018 р. загальний обсяг реалізації підприємствами й організаціями палива населенню становив на 4,5% менше, ніж у попередньому році. Порівняно з 2017 р. зменшилися обсяги реалізації населенню природного газу – на 4,6%, бензину моторного – на 14,9%, газойлів – на 4,3% за одночасного збільшення реалізації пропану і бутану скраплених – на 9,9%. У структурі реалізованого палива населенню суттєвих змін не відбулося, традиційно найбільше використання припало на природний газ (69,8%), бензин моторний (10,1%) та газойлі (8,6%) [13].

На 1 грудня 2018 р. запаси палива на підприємствах та в організаціях з урахуванням обсягів запасів природного газу в підземних газових сховищах, за даними ПАТ «Укртрансгаз», та запасів палива на автозаправних станціях, загалом зменшилися на 1,5%. Порівняно з відповідною датою 2017 р. запаси палива у споживачів скоротилися на 14,5%, у постачальників – збільшилися на 2,2%. Зменшилися порівняно з 1 грудня попереднього

року обсяги накопичених запасів природного газу (на 5,8%) за одночасного збільшення запасів бутану і пропану скраплених (на 93,7%), олив та мастил нафтових (на 33,1%), газойлів (на 16,3%), бензину моторного (на 12,3%). Серед основних споживачів та постачальників палива зменшення запасів відбулося на підприємствах: промисловості – на 5,9%, із них нафти сирової – на 41,2%, мазутів паливних важких – на 4,0%; транспорту та зв'язку – на 3,4%, із них бутану і пропану скраплених – на 18,1%; газойлів – на 12,4%, бензину моторного – на 11,3%. Водночас збільшилися обсяги накопичених запасів на підприємствах: сільського господарства – на 1,5%, із них бутану і пропану скраплених – на 13,7%, газойлів – на 2,1%; будівництва – на 1,1%, із них бітуму нафтового – на 24,4%, бутану і пропану скраплених – на 37,6% [13].

Як висновок, можна говорити про те, що країна володіє достатніми доведеними запасами газу та нафти, щоб досягти енергетичної незалежності вже у середньостроковій перспективі. Згідно з даними, опублікованими ОПЕК за 2016 р., запаси України становили майже 395 млн барелів, або 54 млн т сирової нафти [16]. Загалом нафтогазовий комплекс України має достатній ресурсний, матеріальний, кадровий, науково-технічний потенціал для виконання поставлених перед ним завдань.

Висновки. Газовий сектор енергетики України є найбільш проблемним для економіки через високу газоємність ВВП, що, своєю чергою, породжує ще більшу газову імпортозалежність та сприяє поширенню корупції. Головні проблеми сектору – це: монопольне становище НАК «Нафтогаз України», необхідність проведення масштабної модернізації ГТС за відсутності коштів у НАК «Нафтогаз України», відсутній «лібералізований» та організаційно оформлений ринок природного газу, відсутність членства системного оператора постачання в ENTSO-G, відсутність економічно обґрунтованих тарифів, економічно не обґрунтовані ставки плати за користування надрами, незадовільні темпи проведення реорганізації підприємств, відокремлення діяльності підприємств із розподілу та постачання газу, незадовільні умови для залучення інвесторів тощо.

Головні проблеми нафтового сектору – це: суперечливе законодавство, високий рівень корупції, велика частка тіньового бізнесу, неефективна судова система, специфічні небезпеки (недосконалість земельного законодавства, надмірно зарегульована дозвільна система, нестабільні рентні та податкові правила, не врегульовані питання щодо мінімізації шкоди для довкілля). На жаль, «вибрані» видобувні компанії та пов'язані з ними чиновники збагачуються, тоді як рівень життя населення залишається низьким. Зрозуміло, це не сприяє поліпшенню бізнес-клімату в галузі і, як

наслідок, реальному збагаченню країни у цілому. Таким чином, для забезпечення економічної безпеки та подолання загроз безпеці в енергетичній сфері має бути розроблені державою дієві механізми та інструменти щодо підвищення ефективності функціонування галузі в умовах глобалізації з урахуванням світових тенденцій розвитку. Першочерговими завданнями мають стати: оптимізація видобутку із власних та розроблення й видобуток нафти з нових родовищ як в Україні, так за її межами, зниження рівня залежності від імпорتنних поставок за рахунок диверсифікації джерел зовнішнього постачання нафти, модернізація та підвищення конкурентоспроможності нафтопереробної галузі, закріплення позитивного іміджу України в міжнародній системі, формування єдиного правового поля з урахуванням між-

народних стандартів, упровадження ефективної системи державного регулювання і контролю для забезпечення справедливої конкуренції, активізація наукового потенціалу галузі та проведення державної політики щодо стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в нафтовій галузі, модернізація діючих потужностей НПЗ і побудова нових установок для збільшення виробництва високоякісних нафтопродуктів, перегляд та вдосконалення технічних умов щодо відповідності стандартам ЄС, упровадження в Україні екологічних норм Еуро, створення стратегічного резерву нафти і нафтопродуктів, перегляд та встановлення конкурентоспроможних тарифів на транспортування та послуги з перевалки нафти, залучення до висвітлення актуальних і проблемних питань галузі фахівців-аналітиків та науковців тощо.

Список використаних джерел:

1. Кулакова С.Ю. Ефективний розвиток нафтогазового комплексу як важлива умова соціально-економічного розвитку держави. *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5947> (дата звернення: 14.02.2019).
2. Гораль Л.Т., Король С.В. Орієнтири для розвитку газорозподільних підприємств України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1(5). С. 120–124.
3. Гораль Л.Т., Шийко В.І., Сергєєв О.П. Джерела і механізми фінансування енергозберігаючих заходів на підприємствах газотранспортної галузі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(2). С. 200–204.
4. Онищенко С.В., Штепенко К.П., Мирошніченко В.В. Фінансові інструменти забезпечення розвитку нафтогазового комплексу. *Финансовый механизм решения глобальных проблем: предотвращение экономических кризисов* : між. научно-практ. конф. 2012. URL : http://www.confcontact.com/2012_09_21/3_onischenko.htm (дата звернення: 01.06.2019).
5. Шапран О. Чинники сталого розвитку світового ринку нафтопродуктів. *Міжнародні відносини*. 2014. № 1(42). С. 61–65.
6. Червінська О.С., Грицик А.Я. Стан та перспективи розвитку підприємств нафтогазового комплексу України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. С. 300–307.
7. Шерстюк Р.В. Шляхи модернізації НПЗ України. *Нафтопереробка та нафтохімія*. 2006. № 11. С. 5–10.
8. Бурлака В.Г. Стратегія розвитку нафтового сектору України. Київ : НАУ, 2012. 356 с.
9. Бурлака В.Г. Трансформація ринков нафти і газу : монографія. Київ : НАУ, 2005. 320 с.
10. Кожевников А.Ю. Газова сфера України в 2017 році та її державне регулювання. *Державне управління. Секція «Інвестиції: практика та досвід»*. 2018. № 7. С. 132–136.
11. Основні показники розвитку паливного-енергетичного комплексу / Міністерство енергетики та вугільної промисловості. URL : <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245416376> (дата звернення: 10.09.2019).
12. Нова енергетична стратегія України до 2020 року: безпека, енергоефективність, конкуренція / Центр Разумкова. URL : http://razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy_00%20%287%29.pdf (дата звернення: 10.09.2019).
13. Енергетика / Державна служба статистики України. URL : https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/energ.htm (дата звернення: 11.09.2019).
14. Нафтовий сектор України в очікуванні змін. URL : https://dt.ua/ECONOMICS/naftoviy_sektor_ukrayini_v_ochikuvanni_zmin.html (дата звернення: 03.10.2019).
15. Центр Разумкова. Нова енергетична стратегія України до 2020 року: безпека, енергоефективність, конкуренція. URL : http://razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy_00%20%287%29.pdf (дата звернення: 21.10.2019).
16. Білоус А. Нафтогазовий сектор України: між зрадою та перемогою. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/09/19/629228/> (дата звернення: 14.06.2019).
17. Introduction of creative economy in international relations: aspects of development security / I. Perevozova et al. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2019. № 9(1). P. 139–154. URL : [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1\(11\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1(11)) (дата звернення: 07.12.2019).
18. Shmygol N., Galtsova O., Varlamova I. Developing a methodology to assess the environmental and economic performance index based on international research to resolve the economic and environmental problems of Ukraine. *Baltic Journal of Economic*. 2018. № 4. P. 366–375.

References:

1. Kulakova S.Yu. (2017). Efektyvnyi rozvytok naftohazovoho kompleksu yak vazhlyva umova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy [Effective development of the oil and gas complex as an important condition for socio-economic development of the country]. *An efficient economy*. Dnipro State Agrarian and Economic University, № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5947>

2. Goral L.T, King S.V. (2016). Oriientyry dlia rozvytku hazorozpodilnykh pidpriumstv Ukrainy. [Guidelines for the development of gas distribution companies in Ukraine]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*. Economy series, Vyp. 1(5), pp. 120–124.
3. Goral LT, Shiko V.I., Sergeev O.P. (2014). Dzherela i mekhanizmy finansuvannia enerhozberihaiuchykh zakhodiv na pidpriumstvakh hazotransportnoi haluzi. [Sources and mechanisms of financing energy saving measures at gas transportation enterprises]. *Bulletin of Khmelnytsky National University*. Economic sciences, № 3 (2), pp. 200–204.
4. Onishchenko S.V., Shtepenko K.P., Miroshnichenko V.V. (2012). Finansovi instrumenty zabezpechennia rozvytku naftohazovoho kompleksu. [Financial instruments for oil and gas complex development]. *The financial mechanism for solving global problems: preventing economic crises: int. scientific and practical. conf.* URL: http://www.confcontact.com/2012_09_21/3_onisichenko.htm.
5. Shapran O. (2014). Chynnyky staloho rozvytku svitovoho rynku naftoproduktiv. [Factors of Sustainable Development of the World Petroleum Product Market]. *International relations*, № 1(42) pp. 61–65.
6. Chervinskaya O.S., Grytsik A.Ya. (2014). Stan ta perspektyvy rozvytku pidpriumstv naftohazovoho kompleksu Ukrainy. [State and prospects of development of enterprises of oil and gas complex of Ukraine]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, pp. 300–307.
7. Sherstyuk R.V. (2006). Shliakhy modernizatsii NPZ Ukrainy. [Ways of modernization of Ukrainian refineries]. *Oil refining and petrochemistry*, № 11, pp. 5–10.
8. Burlak V.V. (2005). Stratehiia rozvytku naftovoho sektoru Ukrainy. [Strategic development of the oil sector of Ukraine]. K: NAU, 356 p.
9. Burlak V.G. (2005). Transformatsiya rynkov nefty y haza [Transformation of the oil and gas markets: a monograph. K: NAU, 320 p.
10. Kozhevnikov A.Yu. (2018). Hazova sfera Ukrainy v 2017 rotsi ta yii derzhavne rehuliuivannia. [Ukraine's gas sector in 2017 and its state regulation. Governance]. *Section: Investment: Practice and Experience*, pp. 132-136.
11. The main indicators of the development of the fuel and energy complex. (2019). Ministry of Energy and Coal Industry. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245416376>
12. Ukraine's New Energy Strategy for 2020: Security, Energy Efficiency, Competition. (2019). Razumkov Center. URL: http://razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy_00%20%287%29.pdf
13. Energy. State Statistics Service of Ukraine. URL: https://ukrstat.org/uk/operative/menu/menu_u/energ.htm
14. The Ukrainian oil sector is awaiting change. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/naftoviy_sector_ukrayini_v_ochikuvanni_zmin.html
15. Razumkov Center. Ukraine's New Energy Strategy for 2020: Security, Energy Efficiency, Competition. URL: http://razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy_00%20%287%29.pdf
16. Bilous A. (2017). The Oil and Gas Sector of Ukraine: Between Betrayal and Victory. URL: <https://www.thoughda.com.ua/columns/2017/09/19/629228/>
17. Perevozova I.; Shmygol N.; Tereshchenko D.; Kandahura K.; Katerna O. (2019). Vprovadzhennia kreatyvnoi ekonomiky u mizhnarodni vidnosyny: aspekty bezpeky rozvytku. [Introduction of creative economy in international relations: aspects of development security]. *Journal of Security and Sustainability Issue* 9(1): 139-154. Retrieved from: [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1\(11\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1(11))
18. Shmygol N., Galtsova O., Varlamova I. (2018). Rozrobka metodolohii dlia otsinky indeksu ekolohichno-ekonomichnoi roboty dlia reshennia ekonomichnykh i ekolohichnykh problem ukrainy. [Developing a methodology to assess the environmental and economic performance index based on international research to resolve the economic and environmental problems of Ukraine]. *Baltic Journal of Economic*. 2018. № 4. C. 366-375.

Zavgorodniy Ruslan
Classic Private University

Shmygol Nadiia
Zaporizhzhya National University

THE CURRENT SITUATION AND PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF THE OIL AND GAS SECTOR OF UKRAINE

The oil and gas complex of Ukraine is at the forefront among the basic branches of the fuel and energy complex. Today, Ukraine's oil and gas complex plays a key role in the country's economy as a whole. One component and pledge of Ukraine's energy security and independence is an efficient gas industry, on which the development of the economy as a whole, industry, agriculture, services, utilities, etc. depends. Due to the high gas intensity of GDP, Ukraine's gas sector is the most problematic, generating import dependency and contributing to the spread of corruption. The main problems of the gas sector are the monopoly position of NJSC Naftogaz of Ukraine and the need for modernization of the GTS, as well as the absence of: a "liberalized" and organized natural gas market; membership of the supply system operator in ENTSO-G; economically sound tariffs and rates for subsoil use; reorganization of enterprises; conditions for attracting investors. The main problems of the oil sector are: imperfect legislation, corruption, shadow business, over-regulation of the permitting system, unstable rent and tax rules. All this does not contribute to improving the business climate in the industry and, as a consequence, the real enrichment of the country as a whole. In Ukraine, in order to reach the world level of development in the oil sector, it is necessary to revise the technological policy of the state, focusing on its development in the direction of innovations for more efficient use of raw materials (oil) and improving the quality of petroleum products. In order to ensure economic security and overcome the security threats in the energy sector, the state must have developed effective mechanisms and tools to improve the efficiency of the industry in the context of globalization, taking into account the world trends. The priority tasks should be: optimization of production, diversification of sources of supply, modernization of existing capacities and increasing the competitiveness of the industry, the formation of a single legal framework, taking into account international standards, the introduction of an effective system of state regulation and control, activation of scientific potential and promotion of innovation and innovation. Euro, review and set competitive rates and more.

Key words: energy security, oil and gas complex, oil products, oil industry, gas industry, gas resources, fuel and energy resources.

JEL classification: Q20, Q30, Q40, Q43, Q49.